

Din Eğitimi ve Etik: Bugünün Dini Tutumunda Geçmiş Din Eğitimi İzleri (Kitap İncelemesi)

İlyas ERPAY | Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2022, 216 s. | ISBN 9786254272479

*Mine TAŞDEMİR KULUÇ**

Din eğitimi kadar din eğitimi verirken doğru bir yol izlenmesi gerekmektedir. Zira yanlış yöntem ve metotların kullanılması olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. İlyas Erpay, “Din Eğitimi ve Etik Bugünün Dini Tutumunda Geçmiş Din Eğitimi İzleri” isimli bu çalışmasında, din eğitiminde etiği konu edinmiştir. Literatüre bakıldığında Mualla Selçuk’un 2005 yılında düzenlenen “Kültürümüzde Etik Davranışlar” konulu panelde yaptığı çalışma dışında din eğitiminde etik konusuna dair başka bir çalışmaya rastlanılmamaktadır. Erpay’ın çalışması bu konunun ele alındığı ilk ve tek çalışma olması sebebiyle önemli bir yere sahiptir.

Yazar, Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde eğitim alan öğrencilerin, çocukluk döneminden itibaren aldıkları din eğitiminin, bireysel hikayelerindeki olumlu ve olumsuz deneyimleri üzerine odaklanan bir çalışma gerçekleştirmiştir. “Din Eğitimi ve Etik- Bugünün Dini Tutumunda Geçmiş Din Eğitimi İzleri” isimli bu eser ön söz, tablolar, şekiller, giriş, yedi ayrı bölüm, sonuç ve 12 sayfalık bir kaynakça ilavesiyle son bulmaktadır. Tablolar sayfasında çalışmada kullanılan araştırma verilerinin isimleri ve sayfa numaralarına yer verilmiştir. Kaynakçada yer alan eserlerin birkaçı hariç tamamı Türkçe eserdir. Yazarın, çalışmasının konusu sebebiyle daha çok 2000 yılı ve sonrasında kaleme alınan eserleri kaynak olarak seçtiği düşünülmektedir.

Eserin giriş kısmı dört sayfadan oluşmaktadır. Erpay, burada “Dini eğitimin amacı nedir?” sorusuyla başlamıştır. Zernuci’nin (ö.1194), dini eğitimin amacı, Allah’ın rızasını elde edebilmek ve ebedi hayatı kazanabilmek, dini hayatı ihya etmek, İslam’ın devamını sağlamaktır, diye özetlenebilecek görüşlerine katılmayan Erpay, Allah’ın rızasını kazanmak amacıyla din eğitimi verdiğimiz çocuklarımızın veya gençlerimizin rızalarının kazanılmasının asıl hedef olması gerektiğini savunmuştur.

* Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri ABD, Din Eğitimi Bilim Dalı, mine_tsdmr@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-9296-885X, Research Article/Araştırma Makalesi, Received/Geliş Tarihi: 19/01/2024, Accepted/Kabul Tarihi: 27/02/2024, Published/Yayın Tarihi: 18/03/2024.

Yazar, Allah'ın rızasını ve ahireti kazanma düşüncesini veya dini bilgilerin öğretilmesini Allah'a karşı yerine getirilmesi gereken bir sorumluluk olarak görmeyen iyi bir din eğitimi için eksik olduğunu ifade etmiştir. O, din eğitimi konusunda insani açıdan bakmayı denemenin, din eğitimi verilecek kimselerin gönlünün kazanılmasının, küçük yaşlarda din eğitimi verilen çocuklarda güzel bir duygu ve etki bırakmanın, onları yetişkinliğinde dinle barışık bireyler olarak yetiştirmenin; din eğitiminde etik kurallar belirlemek ve uygulamakla mümkün olabileceğini söylemiştir.

Kitabın birinci bölümü "*Türkiye'de Din Eğitimi Tarihine Bir Bakış*"tır. Bu bölümde Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde eğitim ve din eğitimi alanındaki gelişmeler ve yeniliklerden bahsedilmiş, ardından Cumhuriyet Dönemi örgün ve yaygın din eğitimi ile ailede din eğitimi konularına geçilmiştir. Din eğitiminde, aileyi oluşturan fertlerin tutum ve davranışlarının, çocuk üzerindeki etkisine vurgu yapan Erpay, bu etkinin olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabileceğini söyleyerek din eğitiminin sevgi, saygı, hoşgörü, sadakat, affetme, adalet ve fedakârlık gibi nice değeri içermesi gerektiğini, bu değerlerden uzak bir din eğitiminin aile içinde huzursuzluk ve mutsuzluk getirebileceğinin altını çizmiştir. Yazar, din eğitimi veren bazı kişilerin, şiddete başvurmasının nedenleri arasında onların bilgi eksikliğini veya pedagojiden yoksun oluşunu zikretmiştir.

Eserin ikinci bölümü "*Etik*" ismini taşımaktadır. Erpay, bu bölümde "Niçin etik insan?" sorusuna cevap aramıştır. O, bir toplumda doğru ya da yanlış, iyi ya da kötüyü insanoğlunun göreceli tercihi bırakmanın gerekliliğinin altını çizerek hayatın her alanında etiğe ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir.

Kitabın üçüncü bölümü, "*Din Eğitimi ve Mesleki Etik*"tir. Yazar, bu bölümde mesleki etik kavramının çeşitli tanımlarını vererek, etiğin ve mesleki etiğin önemine dair çeşitli kaynaklardan bilgilere yer vermiştir. Mesleki etiğin genel ilkelerini doğruluk, yasallık, yeterlik, güvenilirlik ve mesleğe bağlılık olarak ele alarak bu maddeleri kısaca açıklamıştır. Eğitimcinin tutum ve davranışlarının eğitimcinin rol model olmasıyla yakından ilgili olduğunu ifade eden yazar; rol model olmanın eğitimcinin etik yükümlülüğünün farkında olmasıyla mümkün olduğunu söylemiştir. O, din eğitiminde mesleki etiğin henüz oluşmadığını ifade ederek bunun nedeninin dinle ahlakın aynı şey olarak algılanması, dinin ahlakın içinde kabul edilmesi olduğunu ifade etmiştir. Din eğitimi sürecinde mesleki etiğin gerekli olduğunu savunan Erpay, buna gerekçe olarak İslam'ın temel kaynakları gibi rehberlerin yeterli düzeyde çözüm olarak kullanılmaması ya da yanlış kullanılmasını zikretmiştir. Yazara göre din eğitiminde mesleki etiği gerekli kılan en önemli husus, din eğitimi alacak öğrencinin bu eğitimi alıp almama konusundaki özgür iradesinin ortadan kaldırılmasıdır.

Eserin dördüncü bölümü "*Etik Açısından İslam Geleneğinde Din Eğitimcilerinin Üslup, Tutum ve Davranışları ile Din Eğitiminde Kişisel Yetkinlik Unsurlarının Davranışa Etkisi*" ismini

taşımaktadır. Burada bir sonraki konuya giriş mahiyetinde, kısa kısa üslup, tutum ve davranış kavramlarının anlamlarına yer verilmiştir.

Beşinci bölümün ismi, “*Geçmişten Din Eğitimi İzlerinde Etik ve Etik Dışı Davranışlar Üzerine Bir Araştırma*”dır. Yazar burada tarih boyunca eğitim ve etiğin iç içe olduğunun altını çizmiştir. Bu bölümde ele alınan nitel araştırmanın çalışma grubunu Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ikinci sınıf öğrencilerinden oluşturmaktadır. Araştırma verilerinden hareketle yapılan değerlendirmelerden ilk dikkat çeken, araştırmaya katılan katılımcılardan toplanan verilerin içerik analizine tabi tutulduğunda, toplam katılımcı sayısının yüzde 65,1’inin din eğitimi sürecindeki kişisel hikayesinin içeriğinin olumsuz oluşudur. Erpay, bunu araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun din eğitimi alırken etik dışı davranışlara maruz kalmasıyla açıklamıştır.

Kitabın altıncı bölüm başlığı “*Anlatı Hikâyeleri Perspektifinde Din Eğitiminde Mesleki Etik*”tir. Bu bölümde öğrencilerin yazdığı anlatılar üzerinden etik bağlamında ayrı ayrı başlıklandırmalar yapılarak, bu anlatıların etik ve etik dışı olarak değerlendirmeleri yapılmıştır. Bu bölümün son kısmında, din eğitiminde anlatı hikayelerinin ortaya koyduğu etik ilkeler öğrenciyle ilişkisi ve din eğitimi mesleğiyle ilişkisi bağlamında incelenmiştir.

Kitabın aynı zamanda son bölümü de olan yedinci bölümün ismi “*Din Eğitimi Sürecinde Din Eğitimcisinin Etik Dışı Davranışlarının Normatif Etik Açısından Değerlendirilmesi*”dir. Bu bölümde din eğitiminde sonuççuluk etik yaklaşımı, din eğitiminde ödev etik yaklaşımı ve din eğitiminde erdem etiği yaklaşımı hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Yazar kitabının sonuna “*Sonuç Yerine*” isminde 8 sayfalık bir değerlendirme yazısı yazmıştır. Erpay, bu çalışmayı yapma nedeni olarak din eğitiminde mesleki etik ilkelerini oluşturulmasını amaçladığını ifade ederek din eğitiminde, dinin temel kaynaklarında yer alan ahlaki öğretilerin yeterli derecede pratiğe dökülemiyor olmasına dikkat çekmiştir. Bunun nedeninin eğitimcilerin kendilerini yenilememeleri olduğunu söylemiştir. Küreselleşen dünyada herkesin aynı anda aynı şeyleri izliyor, aynı şeylerden eğleniyor olması, sosyal medyanın tesiri, sinema ve televizyon programlarında verilen mesajlar, gençlerin rol model aldıkları şahıslar, ailede din eğitiminden mahrum kalınması gibi nedenlerin de bununla ilgili olduğu düşünülebilir. Toplumda görülen ahlaki çöküşün nedenini eğitimcilerin hocalarından gördüğünü yapması ve kendilerini, metotlarını güncelleyememelerinin tek sebep olduğunu düşünmek doğru olmayabilir.

Yazar, kötü bir din eğitimcisinin öğrencilerinin dini yaşantılarına olumsuz etkiler bırakacağını ifade etmiştir. Bu sebeple din eğitimi verecek kimselerin bazı yeterliklere sahip olmasının başka bir ifadeyle etik ilkelere uymasının gerekliliğini dile getirmiştir. Etiğe aykırı her sözün veya eylemin bireylerin yaşantısında çok ciddi tahriplere yol açabileceğine dikkat çeken yazar, bu çalışmasıyla iyi bir din eğitimcisinin öğrencilerinin dini yaşantıları üzerindeki

rolünü hesaba katarak hoşgörü merkezli hareket etmesinin gerekliliğini ve önemini gözler önüne sermiştir.

Kaynakça

Erpay, İlyas. *Din Eğitimi ve Etik Bugünün Dini Tutumunda Geçmişin Din Eğitimi İzleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2022.